

BRANJE ZA ZNAČKO

Gibanje za bralno značko se približuje tridesetletnici. Vztrajnemu vzponu je sledil zastoj, ki ga je čutiti predvsem v višjih razredih osnovne šole, saj se zgodi, da ostane branju za značko vseh osem let zvestih le po nekaj učencev. Bolj ali manj množično branje je značilno za nižje razrede, po petem pa je zaznaven opazen osip. Med učenci so zmeraj tudi taki, ki veliko berejo, a se ne potegujejo za značko, ker jih usmerjeno branje ne privlači. Želijo brati, kar se jim zahoče in kar ne diši po šoli. Njihove bralne navade in interese pozna predvsem knjižničar, medtem ko včasih učitelji sploh ne vedo, kako nepotešen bralec je kak njihov učenec.

Neodvisno od bralcev, ki jim je zoprna že slutnja po uniformiranosti, potrebuje gibanje za bralno značko učinkovito osvežitev. Zagotovi jo lahko le večje sodelovanje bralcev za značko in mentorjev, ki naj se izrazi v svobodnem izboru knjig za branje, v prilagojenem številu knjig in skupnem premisleku, kako bo dejavnost od septembra (ko se začne) do aprila (ko se konča) sploh potekala. Učenec, ta toliko razvpiti subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa, v gibanju za bralno značko mora zaživet kot osebnost s svojimi pogledi, predlogi, spoznanji in kar je še takih individualnosti, ne pa da je tudi kot bralec le del neke bralne črede, podredljive učiteljevemu bralnemu okusu. Praksa kaže, da je gibanje ostalo ali pa postalo sveže predvsem na tistih šolah, kjer je bralcem omogočen širok izbor knjig in kjer živi gibanje v tem smislu, da se ob njem in zaradi njega na šoli ves čas nekaj dogaja. Slednje je dosegljivo samo s premišljenimi oblikami in metodami dela z bralci, ko se ti z mentorjem in zunanji gosti sestajajo k bralnemu in debatnemu omizju, navezujejo pisne stike z besednimi in likovnimi ustvarjalci, knjižničarji, knjigarji, kritiki, publicisti ..., pretresajo novosti s knjižnega trga, se preskušajo kot knjižni ocenjevalci ipd. Samo formalno pa živi gibanje na šolah – žal niso osamljene – kjer so bralcem knjige za branje določene, branje pa preverjano nespodbujajoče; da je dolgčas še večji, ostaja tak način dela v vseh razredih vsa leta do pike enak. Dol-

gočasno je celo na sklepni slovesnosti, ko povabljeni gost ne ve kaj početi in lahko odgovarja le na izpeta vprašanja *kdaj ste napisali prvo knjigo, koliko ste stari, ali boste še pisali ipd.*

Aktiv mentorjev gibanja za bralno značko je na vsaki šoli več kot nujen, sicer se je težko izogniti stihijski nenačrtnosti dela. Mentorji ne smejo podcenjevati dejstva, da berejo učenci za značko že od prvega razreda in da je treba v dolgem bralnem obdobju oblike in metode dela spreminjati, predvsem pa prilagajati splošnim okoliščinam. Usmerjevalec in spodbujevalec gibanja za bralno značko sta največkrat knjižničar in učitelj slovenskega jezika, ker pa se branje širi tudi na neliterarne zvrsti, bi bilo koristno za gibanje ogreti še druge učitelje (učitelji zgodovine so navadno mentorji bralcem, ki berejo za Gašperjevo značko), ker bi s svojim sodelovanjem poglobljali odnos mladih bralcev do knjige in njenega sporočila.

V vseh razredih, nižji niso izvzeti, mentor rad omeji izbor za branje na tiste knjige, katerih vsebino sam dobro pozna, češ da se z učenci ne more pogovarjati o knjižnem delu, ki ga sam ni prebral. To je poglavitni vzrok, da doživlja po šolah seznam knjig za bralno značko tako malo sprememb. Vendar je nujno dvojno: mentor mora veliko brati in poznati tudi najnovejše knjige (večinoma berejo značkarji mladinsko leposlovje), obenem pa se mora znati od bralcev tudi česa naučiti in jim omogočiti, da ga seznani o knjigah, ki jih (še) ni utegnili prebrati. Tudi ves pouk književnosti (književne vzgoje) je zasnovan tako, da bi razvijal učenčeve bralne sposobnosti. Dvosmerna komunikacija je torej neizogibna. Seveda pa ne zgolj v obliki učiteljeve razlage in učenčeve reprodukcije, ampak kot ustvarjalni dialog, v katerem se vlogi tistega, ki uči, in tistega, ki se uči, prepletata in menjuje. Pri gibanju za bralno značko je pomembno prav to, da zaživi sožitje med bralci in mentorjem kot obojestransko sprejemanje, ko drug od drugega pridobiva tudi takrat, ko si v mnenju nasprotujeta. Gre še za oblikovanje knjižnega okusa, za vrednotenje dejanj, razumeva-

nje slogovnih posebnosti in rabe jezika, za morebitno večplastnost sporočila, v nižjih razredih pa predvsem za spodbujanje naklonjenosti knjigi in branju, za ugodno počutje ob njej in z njo.

Gibanje za bralno značko v toliko letih najbrž je pripomoglo k temu, da berejo odrasli ljudje več, kot bi brali sicer. Če tega cilja ni doseglo, so vsa prizadevanja mentorjev bolj ali manj jalov trud. Da kaj takega ne bi postala, je gibanje treba pomlajati. Ne more živeti iz puhlih gesel, in ko živi samo še po inerciji, že životari. Poživljajočo ustvarjalno moč si mora zagotavljati z oblikami, ki mladega bralca od branja ne bodo

odvrčale. Ko bo kaka raziskava spet ugotovljala razmerje med beročimi in neberočimi Slovenci, bi bilo prav, da bi jih povprašala, koliko je gibanje za bralno značko vplivalo na oblikovanje njihovih bralnih potreb in navad.

Berta Golob
Zavod SR Slovenije za šolstvo, OE Kranj

Literatura

- Kulturno izročilo bralnih značk Lj. 1985
- Gibanje za bralno značko potrebuje osvežitev, Vil 1986/1
- Programski in volilni zbor bralne značke, GDPM 1987/5

SLAVISTIČNA KONFERENCA V OLOMUCU

V zgodnji pomladi letošnjega leta (23. in 24. marca) je pod organizacijskim vodstvom kateder za bohemistiko, slavistiko in rusistiko na filozofski fakulteti Univerze Palackega v Olomucu potekalo strokovno zborovanje na temo *Problematika med slovanskih literarnih slikov*. Poleg udeležencev z domačih čeških in slovaških fakultet, visokih šol in znanstvenih akademij so na olomuško slavistično konferenco prispele tudi gostje iz Poljske, Nemške demokratične republike in Jugoslavije. Srečanja te vrste gotovo niso v današnjem času preveč odmevna (kot npr. v preteklih obdobjih razvoja literarne in jezikovne slavistike), vendar imajo na olomuški univerzi svojo logiko, utemeljeno s poslanstvom in vlogo tega moravskega središča.

Olomuc se ponaša z dolgotrajno univerzitetno tradicijo (Univerza ustanovljena 1573, v nemirnih časih protireformacije in rekatolizacije) in tudi z začetki slavistične znanosti, če jih ilustriramo z delovanjem Josefa Dobrovskega (1753–1829), ki je v 90. letih 18. stoletja preživel v olomuškem samostanu Hradisko plodna in srečna leta. V novejšem obdobju razvoja olomuške univerze (po letu 1946, ko je ustanova dobila ime po češkem historiografu in predhodniku Františku Palackemu) je slavistika tako kot na drugih čeških univerzah šla skozi institucionalne in vsebinske spremembe, utemeljene z razvojem matičnih strok o nacionalnih jezikih in književnostih. Ob bohemistiki, slovistikami in rusistiki je bila ustanovljena še katedra za slavistiko (izraz *katedra* ima v češkem pomenu nekatere organizacijske oblike naših oddelkov), ki je vključevala jezike in literature ostalih slovanskih narodov (poljščine,

srbohrvaščine idr.), a tudi tako organizirana slavistika je leta 1972 izgubila samostojnost in bila priključena katedri češkega jezika in književnosti. V zvezi z vlogo olomuške slavistike bi omenili leto 1966, ko je v okviru te katedre dobila posebno mesto polonistika: izobraževati učiteljski naraščaj za potrebe poljskih šol na narodnostno mešanem ozemlju (poljsko-češki narečni pas okoli Tešina) in pripravljati učitelje za češke šole na tem ozemlju. To vlogo si je slavistika olomuške filozofske fakultete ohranila do danes: v pristojnosti ne le te katedre, ampak tudi bohemistike in rusistike je prirejanje strokovnih srečanj s slavisti iz Poljske, zlasti z bohemisti in rusisti univerze iz Lublina, ki je z olomuško univerzo pobratena (prispevki v publikaciji *Slavistický sborník olomoucko-lublinský*, doslej izšel 1974, 1978, 1985). V zborniku z letnico 1985 je Jiří Skalička (znan tudi kot udeleženec ljubljanskih simpozijev) predstavil življenje in delo moravskega jugoslavista Bohuša Vybírala (1887–1951), ki je na olomuški fakulteti vodil v študijskih letih 1946/47 do 1950/51 lektorat slovenskega jezika, v svojem opusu pa zapustil vrsto prevodov slovenske, predvsem Cankarjeve literature.

V povojnih letih, ko se je utemeljevala olomuška slavistika (tj. študij slovanskih jezikov in književnosti), so se tu kot predavatelji zvrstili strokovnjaki jezikoslovne – npr. Karel Horálek (1908) s Karlove univerze v Pragi in literarne smeri – Frank Wollman (1888–1969) z univerze v Brnu, komparativist z obsežnim delom s področja razvoja slovanskih literatur. S prevodom Wollmanove knjige *Slovenska dramatika* (Slovinské drama, 1925) bi izhodišča češke